

Erasmus* 590520-EPP-1 -2017-1 -ES-SPO-SCP

**Integracija vrhunskih sportista na tržište rada kroz valorizaciju njihovih
transverzalnih vještina**

www.elit-in.net

SAŽETAK

**“ELIT-in: Vodič za poboljšanje tranzicije vrhunskih sportista na tržište rada
kroz obuku vještina stečenih kroz sport ”**

Alexandre Garcia-Mas¹

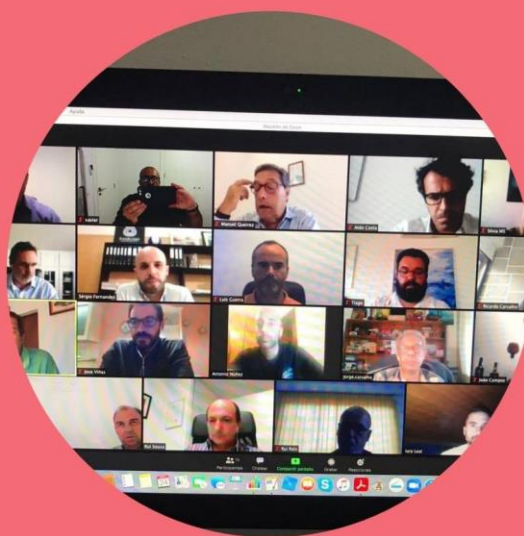
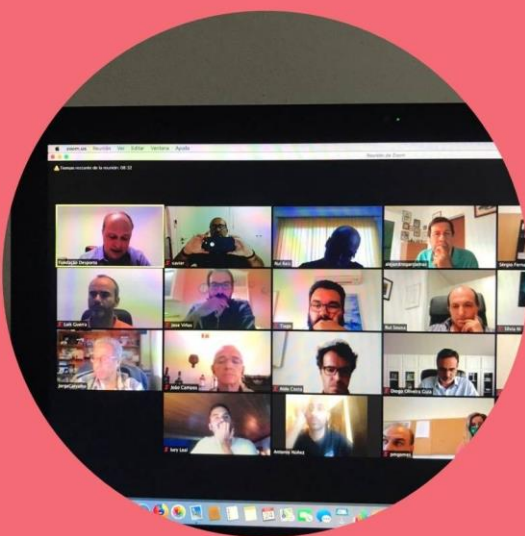
Francisco Javier Ponseti¹

Antonio Núñez Prats¹

Paulo Marcolino²

University of the Balearic Islands (1)

Fundação do Desporto (2)

This project has received funding from the European Union's Erasmus+ programme under registration number 590520-EPP-1-2017-1-ES-SPO-SCP. This document exclusively reflects the author's view. The

Komisija ne odgovara za način na koji su informacije predstavljene u ovom dokumentu

Sadržaj

1. Uvod.....	3
2. Koji je cilj ovog Vodiča?	4
3. Ko je ciljana skupina kojima je ovaj Vodič namijenjen?	5
4. Šta se trenutno radi po ovom pitanju u Evropi?	5
5. Interesne grupe	5
6. Koji su izvori inspiracije ovog Vodiča? Zašto su oni pouzdani?	9
7. “Meke” vještine	10
8. Zašto je organizovan i evaluiran program obuke baziran na rezultatima prve faze ELIT-in projekta?	12
9. Nove vještine koje su uključene u preporuke Fokus grupe.....	16
10. Na koji način se obuka može inkorporirati u program unaprijeđenja sportskog i ličnog aspekta sportista? Prijedlozi	17
11. Dodatak 1 :Testiranje WP3 dokumenta kroz Fokus grupu	19
12. Rezultati: Opšti i specifični komentari učesnika Fokus grupe	21

1. Uvod

"Vodič i preporuke za unaprijeđenje karijerne tranzicije sportista na tržište rada kroz vještine stečene u sportu"

Šta je cilj ovog Vodiča?

Ovaj Vodič prikazuje sve faze kroz koje sportista prolazi u tranziciji iz sporta na tržište rada.

Vrlo često, sportisti ne obraćaju pažnju na "službeno priznate" programe obuke, akademske kvalifikacije i stručne programe osposobljavanja.

Vještine, sposobnosti ponašanja i vrijednosti koje sportista razvije u toku svoje sportske karijere nisu "službeno priznati" na tržištu rada.

Sportisti imaju vrlo kratku karijeru. Njima su sportski trening i takmičenja prioritetniji od svih drugih životnih aspekata. Tranzicija na tržište rada nije uvijek tako jednostavna. Čak je i povlačenje iz sportske karijere često nametnuto (povredom, nemogućnošću pronalaska tima ili učestvovanja u takmičenjima). Sportistima je potrebna podrška kako bi se mogli nositi sa bilo kojim poteškoćama njihovog opredjeljenja, psihološkog ili socijalnog problema sa kojima se oni suočavaju poslije završetka sportske karijere.

90% vrhunskih sportista se nastavljaju baviti sportom u sklopu svoje karijere ili žive lagodan život u penziji od zarađenih sredstava bavljenja sportom.

Ovaj vodič je valorizovan tokom mnogobrojnih sastanaka sa poslovnim ljudima, sportskim administratorima i sportistima.

2. Koji je cilj ovog Vodiča?

Ovaj Vodič prikazuje sve faze kroz koje sportista prolazi u tranziciji iz sporta na tržište rada.

Sportisti su vrlo često usredotočeni samo na karijeru u profesionalnom sportu, a u nekim slučajevima, iz bilo kojeg razloga, ne obraćaju pažnju na “službeno priznate” programe obuke, akademske kvalifikacije i stručne programe osposobljavanja.

Vještine, sposobnosti, ponašanja i vrijednosti koje sportista razvije tokom svoje sportske karijere nisu “službeno priznati”, te ne mogu biti prepoznati na isti način van sportskog okruženja, a ponajmanje na tržištu rada (osim ukoliko sportista ne ostane aktivan u svojoj sportskoj disciplini: klub, savez, sportsko novinarstvo, sponzori, itd.).

Sve u svemu, karijera sportiste je vrlo kratka. Pošto jako puno vremena posvećuju svome sportu duži niz godina, posebno u svojim mlađim danima, veći prioritet stavljaju na sportski trening i takmičenja nego na bilo koji drugi aspekt svoga života.

Međutim, onda kada se povuku iz profesionalne sportske karijere i uđu na tržište rada, njihova tranzicija nije uvijek jednostavna. Čak je i povlačenje iz sportske karijere često nametnuto (povredom, nemogućnošću pronalaska tima ili učestvovanja u takmičenjima). Sportistima je potrebna podrška kako bi se mogli nositi sa bilo kojim poteškoćama, psihološkim ili društvenim problemima koji ih iščekuju na putu tranzicije iz sportske karijere.

Ovaj projekat ima za cilj da doprinese razvoju Dualnih karijera, posebice u promociji integracije vrhunskih sportista na tržište rada poslije njihove sportske karijere, kroz valorizaciju mekih vještina stečenih u sportu.

Glavni cilj ovog Projekta je da se izvrši procjena vještina sportista koje su oni stekli tokom svoje sportske karijere. Projekat također ima za cilj da istraži neophodne vještine koje poslodavci traže od svojih uposlenika.

3. Šta se trenutno radi po ovom pitanju u Evropi?

Neki subjekti, fondacije, udruženja i institucije (private i javne) su već uvele inicijative koje ne samo da priznaju vještine koje vrhunski sportisti steknu tokom njihove sportske karijere, već i nude podršku u tranziciji na tržište rada. Već sada u različitim partnerskim zemljama ELIT-in projekta sprovode se razni slični programi, koji su sadržani u dokumentu "Vodič za najbolje prakse o valorizaciji transverzalnih vještina vrhunskih sportista", kreiranom u okviru ELIT-in projekta (<https://www.elit-in.net/news/20>)

4. Ciljne grupe

Sportski savezi, edukatori, treneri, specijalisti i sportski centri
Administratori i menadžeri u privatnim i javnim subjektima, novinari, i poslovni ljudi
Individualni sportisti, njihove porodice i obrazovne institucije

5. Interesne grupe

Jorge Carvalho (direktor, Odjel za razvoj sporta, Javni institut za sport i mlade, Portugal)

"Edukacija i posebni trenažni procesi bi se trebali definisati zajedno sa privatnim i javnim subjektima, kako bi se sportisti pripremili za tranziciju"

Silvia Saiote (menadžer, svjetski i evropski prvak u gimnastici, Portugal)

"Od ključne je važnosti obezbijediti pripravnički staž za sportiste u javnom i privatnom sektoru."

Aldo Costa (profesor, Univerzitet Beira Interior, Portugal)

“Meke vještine vrhunskih sportista su jako važne kao jedna od dodatnih vrijednosti na tržištu rada. Obrazovanje i trening u ovom polju su fundamentalni, ali pronalaženje okvira za njihovu implementaciju je teško”

Diva Cobra (direktor, Sportski centar za vrhunski sport Rio Maior, Portugal)

"Jedna od najvećih poteškoća je ubijediti poslodavce da integrišu bivše vrhunske sportiste u svoje kompanije, na osnovu njihovih dodatnih vrijednosti (vještina) koje steknu tokom svoje sportske karijere”

Beatriz Gomes (profesor, Fakultet sportskih nauka i tjelesnog odgoja, Univerzitet Coimbra, Portugal)

"Trebali bismo se fokusirati na poslodavce: trebali bismo podstaknuti njihovu svijest o prednostima upošljavanja bivših vrhunskih sportista. Sportisti moraju kombinovati “teške” vještine sa “mekim” vještinama. Trebaju se edukovati u istraživačkim sposobnostima i IT i komunikacijskim vještinama, kako bi se bolje pripremili za potrebe tržišta rada."

Paulo Gomes (direktor, Portugalska Akademija sporta)

“U Portugalskoj akademiji sporta, mi posebnu pažnju pridajemo holističkom razvoju naših sportista. Oni koji žive sa vrhunskim sportistima vrlo dobro znaju kako sportisti razvijaju svoje meke vještine, i mi vjerujemo da su one jako bitne jer predstavljaju kapacitet i kvalifikacije za tržište rada."

Luís Guerra (voditelj edukacijskog odjela, Savez sportova Portugal.)

“Meke vještine vrhunskih sportista su jako važne kao jedna od dodatnih vrijednosti na tržištu rada. Obrazovanje i trening u ovom polju su fundamentalni, ali pronalaženje okvira za njihovu implementaciju je teško”

Rui Sousa (izvršni direktor Market Access Ltd., Portugal)

“Meke vještine vrhunskih sportista su jako važne za trenutno tržište rada. Nephodno je raditi na podizanju svijesti ove dodatne vrijednosti kod poslodavaca. Možda će implementacija web platforme pomoći sportistima da nađu posao, tako što će promovisati sportiste, njihove sposobnosti i kvalifikacije...”

Vasco Rodrigues (predsjednik, Nacionalna Triatlon asocijacija, Portugal)

“Meke vještine vrhunskih sportista su iznimno važne. Posebice vještine kulturne inteligencije koje oni steknu tokom njihove sportske karijere. Trebali bismo raditi na kreiranju promocija onih kompanija koje integrišu bivše vrhunske sportiste u svoje ljudske resurse.”

Joao Campos (profesor, Univerzitetski Institut visokog obrazovanja Maia, Olimpijski trener u atletici, Portugal)

“Pomoć pratnji i trenerima vrhunskih sportista su ključni. Mi i danas upravljamo finansijama i investicijama Fernanda Ribeiro, Olimpijskog šampiona (10.000m Atlanta 1996 i srebrna medalja u Sidneju 2000), kojeg sam ujedno i ja trenirao.”

Jose Vihas (Sevilla F.C. Udruženja, Seville FC, Španija)

“Klubovi i sportske organizacije moraju podržati sportiste u ovom polju, kao njihova osnovna obaveza – usredotočiti se na razvoj ljudskog potencijala.”

Ricardo Carvalho (izvršni direktor, Social Innovation Sport, Portugal)

"Neophodno je napraviti dobru kampanju podizanja svijesti posvećenu poslodavcima. Zakoni i odredbe su također važne, kako bi zaštitile potrebe kreiranja uslova u kojima bi se sprovodile dualne karijere. Obrazovanje i podučavanje su još jedan aspekt investicija koje ne bi smjele nikoga izostaviti: poslodavce, sportiste, trenere, menadžere, klubove, nadležna tijela vlasti."

Manuel Queiroz (predsjednik CNIDa, Udruženje sportskih novinara, Portugal)

"U današnje vrijeme sportisti su svjesniji neophodnosti razvoja i teških i mekih vještina kako bi se pripremili za drugu fazu njihovog života. Međutim, meke vještine koje se usvoje tokom sportske karijere su zasigurno odličan alat za potrebe tržišta rada."

Tiago Carvalho (izvršni odbor Nacionalnog Paraolimpijskog komiteta, Portugal)

"Kada govorimo o tranziciji karijere vrhunskog sportiste, onda govorimo o jednom teškom zadatku u smislu promocije i razvoja. Ali kada govorimo o vrhunskom sportisti sa poteškoćama, onda su ti zadaci nesrazmjerno veći."

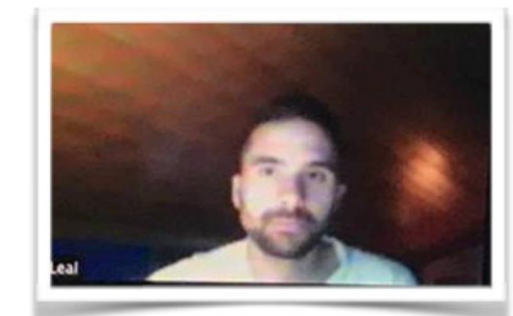
Sérgio Fernandes (šef, Centar za sportske vrhunske rezultate Sangalhos/Anadia, Portugal)

"I dalje je jedna od najvećih poteškoća podizanje svijesti na nivou poduzetništva. Centri za sportske vrhunske rezultate moraju saradivati na nacionalnim savezima i klubovima kako bi omogućili pristup velikom broju alata koji će pomoći sportistima u njihovoj dualnoj karijeri."

Iuri Leal (psiholog, Akademija sporta, Portugal)

"Nema sumnje da su meke vještine koje su stečene tokom sportske karijere vrhunskog sportiste jako važne. Tranzicija iz sportske karijere na tržište rada predstavlja jedan od najvećih izazova osoblja koje je odgovorno za karijeru sportista."

6. Koji su izvori inspiracije ovog Vodiča? Zašto su oni pouzdani?

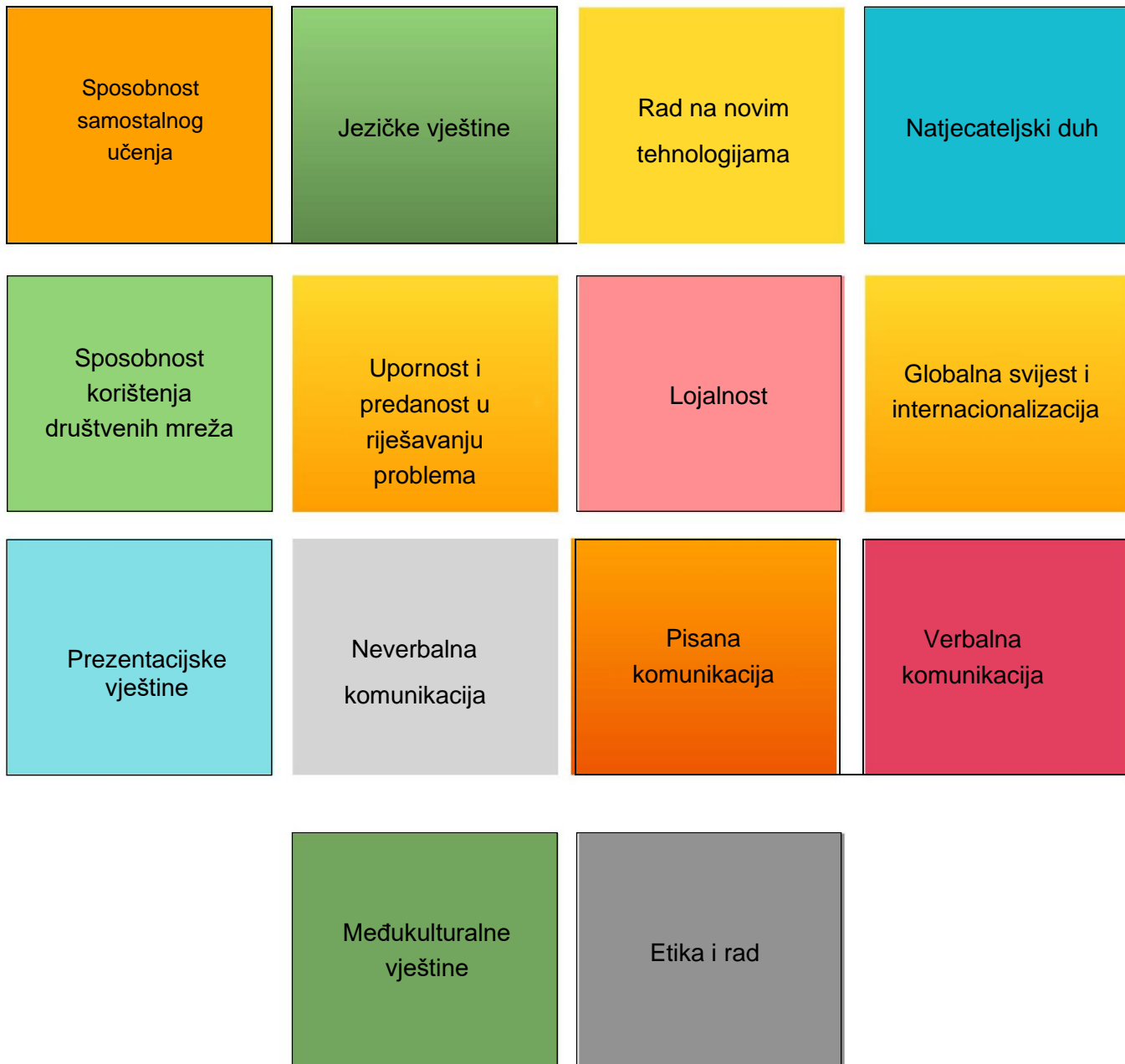
Set transverzalnih vještina za tranziciju iz vrhunskog sporta na tržište rada je identifikovan i sublimiran u službenom dokumentu pod nazivom "Vodič za najbolje prakse valorizacije transverzalnih vještina vrhunskih sportista", u kombinaciji sa studijom postojeće literature i u konsultacijama sa nekolicinom stručnjaka u vrhunskom sportu.

A. Prva faza: Svim učesnicima je dostavljen dokument "ELIT-in: Informacija i vodič za unaprijeđenje tranzicije vrhunskih sportista na tržište rada kroz obuku vještina stečenih u sportu". Svi učesnici su bili u obavezi da dostave povratne informacije pismenim putem. Njihovi komentari i sugestije su onda inkorporirane u dokument (crvenim slovima).

B. Druga faza: Testiranje dokumenta: Organizacija i implementacija Fokus grupe sa vrhunskim sportistima, trenerima, kompanijama, klubovima, novinarima, psiholozima i drugima kako bi se testirao dokument, dobila povratna informacija i poboljšao vodič i preporuke.

7. Meke vještine

Meke vještine koje su izabrane za studiju QESTE

Rezultati studije su prikazani, kvantificirani i sažeti u dokumentu pod nazivom "Finalni izvještaj State of the Art" (<https://www.eUt-in.net/news/202>).

Naredni korak u okviru Fokus grupe, kojeg su sproveli Sportski savezi Portugala i Univerzitet Balearskih otoka, Španija, je podrazumijevao sastavljanje ovog Vodiča.

U prvoj fazi, dokument "ELIT-in: Informacije i Vodič unaprijeđenja tranzicije vrhunskih sportista na tržište rada kroz obuku vještina stečenih u sportu", je dostavljen učesnicima sa zahtjevom za dostavljanje povratnih informacija.

A. Druga faza: Testiranje dokumenta: Organizacija i implementacija Fokus grupe sa vrhunskim sportistima, trenerima, kompanijama, klubovima, novinarima, psiholozima i drugima kako bi se testirao dokument, dobila povratna informacija i poboljšao vodič i preporuke. U sklopu transnacionalnog sastanka, projektni tim je sažeo sve podatke i zaključio da bilo koji vrhunski sportista koji želi da se integriše na tržište rada bi trebao da stekne sljedeće transversalne vještine:

8. Zašto je organizovan i evaluiran program obuke baziran na rezultatima prve faze ELIT-in projekta?

Program i sadržaj edukacije je kreiran kako bi se inkorporirao u online platformu sa sljedećim ciljem:

1. Kreiranje mjerljivog programa, koji je jednostavan, i okarakterisan jakim tehničkim alatima, koji omogućuju samo-procenu za sve institucije i zainteresovane osobe.
2. Sa ciljem integracije i njegove upotrebe u formalno obrazovanje za sportiste.
3. Napravljen, adaptiran i organizovan prema potrebama različitih korisnika, od onih koji dolaze iz klubova ili saveza, do Olimpijskih komiteta i centara za vrhunski sport.
4. Kreiranja online alata, koji je dostupan na raznim jezicima EU, i koji samo zahtjeva jednu kontakt info sesiju.

8.1. Komunikacijske vještine

Komunikacija predstavlja interakciju, društvenu i uzajamnu aktivnost učesnika. Ona uključuje set neophodnih i osnovnih elemenata bez kojih komunikacija ne može biti emotivna i učinkovita. Verbalna komunikacija (pismena i usmena): Neverbalna (stav, geste, signali, simboli, pa čak i šutnja). Snažni društveni odnosi se grade na našim sposobnostima da prepoznamo razne komponente komunikacije. Na tržištu rada i u sportskom kontekstu, dobra komunikacija je ključan faktor. Jake komunikacijske vještine su osnov za uspješnu tranziciju na tržište rada, i za lični razvoj svakog pojedinca u bilo kojem životnom aspektu.

Najbolje prakse: pokušajte se povezati; naglasite svoje ključne tačke tako što ćete ih ponavljati; zadržite smisao za humor; slušajte aktivno; odgovarajte na vrijeme; zapamtite da ste uvijek "prisutni"; analogije su ključne; voljno se adaptirajte bilo kojoj situaciji; budite prisutni; pronađite svoj glas; sve zapisujte; opustite svoju publiku; prilagodite vaš komunikacijski stil i uvijek pitajte prije nego nešto izgovorite. Potražite pomoć – upišite se na program obuke.

8.2. Poduzetničke vještine

Poduzetništvo je proces uspostavljanja vrijednog poslovanja baziranog na neophodnoj predanosti i trudu. Očigledno ovaj proces iziskuje neke finansijske, psiho-logičke i društvene rizike, koje pojedinac preuzima u nadi da će mu donijeti odgovarajuću nagradu.

Uspješni poduzetnici vremenom razviju broj poduzetničkih karakteristika: motivacija; integritet; kreativnost; radoznalost; toleranciju za neuspjehom. Uspješni poduzetnici posjeduju: istrajnost ili upornost; samo-disciplinu; strast; potreban nivo samopouzdanja i natjecateljskog duha.

Vrhunski sportisti razviju mnoge neophodne poduzetničke vještine kroz svoju sportsku karijeru, i ove posebne vještine također posjeduju uspješne osobe u raznim poljima poslovanja. Samoupravljanje; orijentiranost ka ciljevima; samopouzdanje; stabilnost; odlučnost i upornost; sposobnost nošenja sa neuspjehom su samo neke od osobina koje sportiste čine odličnim poduzetnicima.

Najbolje prakse: generiranje ideja, donošenje odluka i poslovno planiranje, pisanje projekata, upravljanje i kontrola. Potražite pomoć – upišite se na program obuke.

8.3. Etika u poslovnom okruženju

Etika predstavlja set moralnih principa koji upravljaju ljudskim odnosima u društvu. One upravljaju dobrovoljnim ponašanjem, koje utiče na sve članove društva.

Profesionalna etika (ili etika u poslovnom okruženju) stoga definiše pravila ponašanja na radnom mjestu, sada više nego ikad uzevši u obzir da kompanije postavljaju veću vrijednost poštivanja koncepta društvene odgovornosti i u to uključuje sve nivoe u hijerarhiji. Etika u poslovnom okruženju je zasnovana na 4 stuba: integritet; autoritet; poštovanje; odgovornost.

Najbolje prakse: Strategija vrednovanja klijenta; računovodstvene prakse; poštenje u poslovnom okruženju; integritet upravljačkih praksi; integritet u odnosu sa klijentima, lični integritet i integritet poslovanja. Potražite pomoć – upišite se na program obuke.

8.4. Vještine rješavanja problema

Svaki dan se suočavamo sa problematičnim situacijama, posebice u poslovnom okruženju, a koji iziskuje pronalazak rješenja. Proces rješavanja problema ima za cilj da pomogne pojedincu da na najučinkovitiji način prepozna i riješi bilo koji problem u raznim oblastima života. To je kombinacija refleksija, emocionalnog ponašanja u pokušaju prepoznavanja učinkovite strategije suočavanja i rješavanja specifičnog problema. Vrhunski sportisti stalno primjenjuju strategije rješavanja problema, kao na primjer onda kada im je potrebna strategija u suočavanju sa protivnikom koji je bolji od njih u posebnim aspektima sportske igre.

Najbolje prakse: razumijevanje izazova; brainstorming; odabir najbolje strategije; testiranje rješenja; navođenje prepreka; pronalazak zlatnih prilika; suočavanje sa problemom iz druge perspektive; biti otvorenog uma i nepristrasan posmatrač. Potražite pomoć – upišite se na program obuke.

8.5. Vještine pregovaranja

Vještine pregovaranja su neophodne u poslovnom okruženju, te i u drugim aspektima života, jer se stalno nalazimo u situacijama u kojima želimo nešto što i druga osoba. Pregovaranje je proces u kojem dvije ili više stranki u sporu pokušavaju doći do dogovora. To je konstruktivna i pozitivna alternativa pogađanja ili diskusije, koja ima za cilj da sklopi dogovor u kojem su sve stranke pobjednici ili znatno manji gubitnici. Natjecateljski duh bi se u okviru pregovaranja trebao ostaviti po strani, dok bi se prednost trebala dati uspostavljanju saradnje u kojoj je kolektivno dobro (pobjeda-pobjeda) prioritetno u odnosu na lično dobro (pobjeda-gubitak).

Najbolje prakse: vježbajte reći "Ne"; prepoznajte svoje vrijednosti; učite o govoru tijela; uvijek budite spremni, vježbajte, vježbajte, vježbajte; prije vaše reakcije, poslušajte drugu stranu i odgovorite sa planom. Potražite pomoć – upišite se na program obuke.

8.6. Timski rad

Timski rad je ključan za sportski i poslovni uspjeh, jer smo obično dio tima u kojem je svaki član je odgovoran za određeni zadatak, i predstavlja kariku u lancu koji je obično hijerarhijski i ne smije biti prekinut.

Tim predstavlja grupu igrača koji zajedničkim snagama teže ka jednom cilju. Stoga postoje zajednički ili kolektivni ciljevi koji prednjače individualnim ciljevima svakog člana grupe, ali da bi se omogućila motivacija grupe mora da postoji zajedništvo.

Radni (ili sportski) tim ne može biti natjecateljski tim ukoliko njegovi članovi ne streme ka zajedničkom cilju i ne posjeduju komplementarni set vještina. Upravo iz tog razloga, u izgradnji jednog tima, vođa tima će pokušati da selektira pojedince čije vještine su komplementarne i u skladu sa ulogama svakog člana tima (često se zasnivaju na pregovaranju).

Najbolje prakse: sportisti su stručnjaci u timskom radu; za one koji nemaju posve razvijene sposobnosti timskog rada: ciljevi, misija, odgovornost, ishodi; promocija uključenosti i osnaživanja članova tima; povjerenje/prihvatljivi rizici; predanost grupe/doprinos timu; obuka, treniranje i liderstvo; kreativnost i inovacija i komunikacijske vještine i vještine slušanja.

8.7. Upravljanje vremenom

"Vrijeme je novac" – poštujući ovaj princip učinkovitog upravljanja vremenom poslodavac, uposlenik ili čak i sportista može ostvariti svoje ciljeve, tako što će smanjiti osjećaj pritiska, stresa i moguće nelagode. U ovom slučaju, posebno je neophodno navesti ovu vještinu uzevši u obzir veliku razliku u planiranju vremena u kontekstu vrhunskog sporta i poslovanja.

Upravljanje vremenom se može definirati kao "proces planiranja i realizacije svjesne kontrole vremenom koji je potrebno provesti u realizaciji određene aktivnosti, posebno sa ciljem povećanja učinkovitosti i produktivnosti. Ono uključuje žongliranje raznih zahtjeva koje se odnose na posao, društveni život, porodicu, hobije, lični interes i opredjeljenja u skladu sa vremenskim ograničenjem".

Najbolje prakse: prepoznati aktivnosti koje ne donose rezultate (poznate kao "pljačkaši vremena"); usredotočenost na jasne i dobro definirane ciljeve; postavljanje prioriteta, planiranje i određivanje vremenskih odrednica; prihvatanje racionalnog pristupa izvođenju aktivnosti; planiranje i delegiranje ukoliko je to moguće! Potražite pomoć – upišite se na program obuke.

9. Nove vještine koje su uključene u preporuke Fokus grupe

10. Preporuke o primjeni ove obuke u program unaprijeđenja sportskog ili ličnog aspekta sportista

ELIT-in istraživanje je pokazalo da neke od najboljih praksi su već primjenjene u većini zemalja, čak i u javnim institucijama. Međutim, zbog velikog broja razloga, njihov uticaj je zanemarljiv u mnogim slučajevima tranzicije sportista iz sportske karijere na tržište rada.

U ovom kontekstu, predlažemo niz uputa za javne i private subjekte, kako bi iste mogli inkorporirati u neformalne programe obuke dualne karijere sportista:

1. Pridodati ove preporuke priznatim programima obuke trenera i stalnim programima obuka u sportskim savezima, kako bi sportisti indirektno bili izloženi aktivnostima obuke. Također uključiti u osnovne i postdiplomske / specijalizirane programe za razne pojedince u sportskom sektoru (sportske menadžere i administratore).
2. Sportski centri u dogovoru ili u direktnom kontaktu sa trening centrima (školama, institutima, univerzitetima) bi mogli poduzeti korake da uključe preporuke u svoje standardne trening programe.
3. Olimpijski i Paraolimpijski komiteti i sportske komisije u svakoj zemlji bi mogli zahtijevati da svaki sportista koji učestvuje na Olimpijskim i Paraolimpijskim igrama pokaže da uporedo sa svojom sportskom karijerom studiraju/rade ili imaju namjeru da studiraju/rade (Dualne karijere).
4. Privatne i javne institucije koje se bave vrhunskim sportom (npr. fondacije, udruženja) u svakoj državi bi mogli osmisliti kampanju podizanja svijesti koje se odnose na manje poznate najbolje prakse, a koje su posebno namijenjene za kompanije, saveze i sportiste.
5. Raditi više na diseminaciji, i pokušati razbiti barijere kod sportista kada su u pitanju poslovne prilike i zaposlenja, a koje oni vide kao nepristupačnim i nemogućim.
6. Generisati i osmisliti načine uvođenja mentorstva, ili "obuke", te pružanja podrške sportistima u njihovim dualnim karijerama. Ponuditi pomoć sportistima, njihovim porodicama i klubovima u njihovoj nevjerici i iracionalnim stavovima u pogledu buduće sportske karijere.
7. Kompanije bi trebale obezbijediti program mentorstva kroz uvođenje pripravničkog staža prije samog procesa tranzicije, pa čak i ako se radi o stažu na pola radnog vremena.
8. Obezbijediti info sesije (namijenjene za unaprijeđenje svijesti kod poslodavaca o ovim vještinama, i ukoliko je to moguće uključivanje kompanija i institucija poput univerziteta, vojske, javne administracije i sponzora) sa grupama kompanija i njihovim izvršnim direktorima, sa ciljem:

- a. Upoznati i opisati "neformalne" vještine koje sportisti steknu tokom svoje sportske karijere.
- b. Definisati, sažeti i pobliže pojasniti vještine koje oni misle da sportisti razviju a koje mogu povoljno uticati na tržište rada.
- c. Smanjiti različitosti između vještina koje sportisti i poslodavci smatraju neophodnim, kao što je to bio i cilj ELIT-in projekta.
- d. Pokušati eliminisati, ukoliko i kada je to neophodno, bilo kakvu "stigmatizaciju" koja se veže za nesportske aktivnosti sportista, a koje mogu spriječavati njihovu učinkovitu integraciju na tržište rada.

9. Ohrabriti univerzitete među čijim studentima se nalaze i vrhunski sportisti da ponude ovaj sadržaj (ELIT-in trening) kao dodatni materijal za učenje, npr. preko Fakulteta za sport.

10. Težiti ka uspostavljanju priznavanja sportske karijere kao oficijelne obuke na odgovarajućem nivou.

11. Tražiti od sportskim saveza da informišu svoje sportiste i njihove porodice o neophodnosti sticanja ovih vještina, iako su već počeli sa treniranjem, putem brošura, web stranica i aplikacija, ili društvenih mreža.

12. Raditi bolje i detaljnije na psihološkom profilu sportista, uzevši u obzir godine i njihovo fizičko stanje u momentu tranzicije iz sportske karijere.

13. Ponuditi primjere ("Modeli i slučajevi uspješne tranzicije") sportista koji su se uspješno integrisali na tržište rada, kako u sportskom okruženju tako i u nesportskom; naglasiti one slučajeve u kojima su vrhunski sportisti uspjeli izgraditi karijeru u kontekstu van sporta, i značaj dualne karijere i obuke u onim vještinama koje su neophodne za ostvarivanje uspjeha na tržištu rada.

PRILOG 1

Fokus Grupa za potrebe evaluacije dokumenta radnog paketa

On-line Fokus Grupa:

“ELIT-in: Vodič za poboljšanje tranzicije vrhunskih sportista na tržište rada kroz obuku vještina stečenih kroz sport “

U organizaciji

Fundacao do Desporto (Portugal) i Univerziteta Balearskih otoka (Španija)

24. septembar 2020.

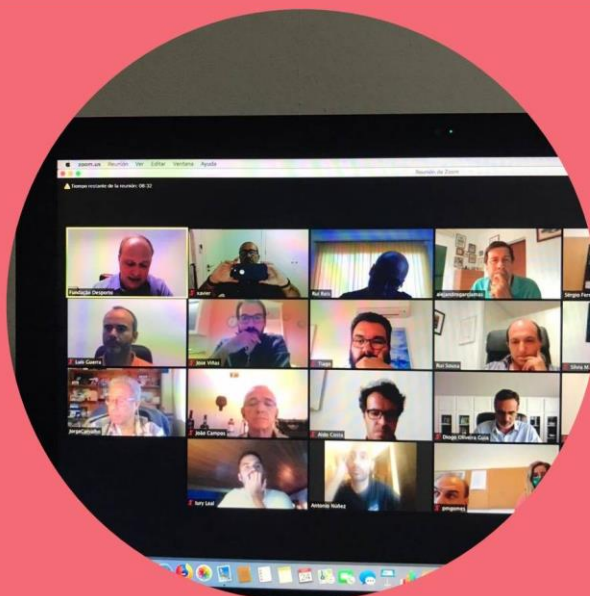
Koordinatori fokus grupe;

Paulo Marcolino (Izvršni direktor, Fundacao do Desporto, Portugal)

Alexandre Garcia-Mas (Univerzitet Balearskih otoka, koordinator ELIT-in)

Antonio Nunez Prats (Univerzitet Balearskih otoka, član tima ELIT-in)

F. Xavier Ponseti (Univerzitet Balearskih otoka, član tima ELIT-in)

Učesnici Online fokus grupe (po abecednom redu):

1. João Campos (profesor, Superior Institute of Maia, Olimpijski trener iz atletike, Portugal)
2. Jorge Carvalho (direktor, Odjel za sport, Portugalski institut za sport i omladinu, Portugal), Bivši predsjednik Portuglaskog saveza osoba sa invaliditetom u sportu)
3. Ricardo Carvalho (izvršni direktor, Social Innovation Sport, Portugal)
4. Tiago Carvalho (Izvršni odbor Paraolimpijskog komiteta, Portugal)
5. Diva Cobra (direktor, Centar za vrhunski sport Rio Mayor, Portugal)
6. Aldo Costa (profesor, Univerzitet Beira Interior, Portugal)
7. Manuel Costa e Oliveira (generalni sekretar Paraolimpijskog, bivši državni sekretar, bivši predsjednik sportskih saveza, bivši predsjednik sportskih klubova, poduzetnik i menadžer)
8. Sérgio Fernandes (odgovorna osoba, Centar za vrhunski sport Sangalhos/Anadia, Portugal)
9. Beatriz Gomes (profesor, Fakultet sportske nauke i tjelesnog odgoja, Univerzitet Coimbra, Portugal)
10. Paulo Gomes (direktor, Portugalska akademija sporta, fudbalski klub)
11. Luís Guerra (odgovorna osoba za edukaciju, Sportski savez, Portugal)
12. Diogo Guia (direktor, ICSS Insight, Ujedinjeno Kraljevstvo)
13. Sergio Lara-Bercial (Univerzitet Leeds Beckett University i Međunarodno vijeće izvrsnosti u treniranju, Ujedinjeno Kraljevstvo)
14. Luri Leal (psiholog, Portugalska akademija sporta, Fudbalski klub)
15. Manuel Queiroz (predsjednik CNIDa, Udruženje sportskih novinara, Portugal)
16. *Aida Ramos (psiholog, Portugalska akademija sporta, Fudbalski klub)*
17. *Vasco Rodrigues (predsjednik, Portugalski triatlon savez, Portugal)*
18. *Patricia Rosa (direktor, Centar za vrhunski sport Caldas da Rainha, Portugal)*

Učesnici Online fokus grupe (po abecednom redu):

19. *Silvia Saiote (komercijalni menadžer, Svjetski šampion u gimnastici, Portugal)*
20. *Rui Santos (direktor, Portugalski plivački savez, Portugal)*
21. *António Silva (redovni profesor, Univerzitet Tras-ós-Montes e Alto Douro, Predsjednik Portugalskog plivačkog saveza, Portugal)*
22. *Rui Sousa (Market Access Ltd., Portugal)*
23. *José Vihas (Sevilla F.C. Foundation)*
24. *João Zamith (odgovorna osoba, Centar za vrhunski sport Viana do Castelo, Portugal)*

Faze sublimiranja

- A. **Prva faza: svim učesnicima je dostavljen dokument "ELIT-in: Informacije i Vodič unaprijeđenja tranzicije vrhunskih sportista na tržište rada kroz obuku vještina stečenih u sportu"**, sa zahtjevom za dostavljanje povratnih informacija. Njihovi komentari i sugestije su onda inkorporirane u dokument (crvenim slovima).
- B. **Druga faza: Testiranje dokumenta:** Organizacija i implementacija Fokus grupe sa vrhunskim sportistima, trenerima, kompanijama, klubovima, novinarima, psiholozima i drugima kako bi se testirao dokument, dobila povratna informacija i poboljšao vodič i preporuke.
- C. **Rezultati:** Komentari učesnika Fokus grupe o prezentiranim vještinama (u prethodnom dokumentu naznačeni zelenom bojom):
  1. Neophodno je standardizovati objašnjenje/prezentaciju svake vještine
  2. Dodati vještine: Upravljanje novcem i finansijama, sposobnost treniranja drugih, poznavanje jezika, prezentacija vlastitih vještina i traženje poslovne prilike
  3. Pridavati veću važnost vještinama upravljanja vremenom usljed evidentne razlike u kontekstu sporta i poslovanja
- D. **Rezultati: Opšti i specifični komentari učesnika fokus grupe:**

1

Generiranje prilika za obukom, mentorstvom, i/ili pružanjem podrške sportistima u dualnim karijerama

2

Ponuditi dobre tranzicijske modele koje bi ciljani sportisti lakše prepoznali

3

Eliminisati otpor, iracionalne stavove i očekivanja porodice / uposlenika / sportista u što kraćem vremenskom roku

4

Uzeti u obzir fizičke karakteristike i dob sportista u vrijeme tranzicije

5

Bolje definisati psihološke aspekte profila

6

Razbiti barijere kod sportista kada su u pitanju poslovne prilike i zaposlenja, a koje oni vide kao nemogućim

7

Definisati i implementirati koncept "Organizacija – kompanija – sportista"

8

Unaprijediti protok informacija i podizanje svijesti kod poslodavaca u vezi vještina sportista

9

Eliminisati otpor, iracionalne stavove i očekivanja porodice / uposlenika / sportista u što kraćem vremenskom roku

10

Generirati prilike za obavljenje pripravničkog staža u kompanijama prije same tranzicije, čak i ako se radi o pola radnog vremena

11

Uključiti kompanije i institucije /univerzitete, vojsku, javnu administraciju, sponzore) koji su povezane sa klubovima, savezima ili sportskim institucijama

12

Kreirati platforme o poduzetništvu za sportiste, a koje će se baviti sportistima i poduzetnicima (na nacionalnom i evropskom nivou)

Ovaj projekat je finansiran sredstvima Evropske Unije u okviru Erasmus + programa, pod brojem 590520-EPP-1-2017-1-ES-SPO-SCP. Stavovi ovdje iznešeni su isključivo stavovi autora. Komisija ne preuzima na sebi bilo kakvu odgovornost za način korištenja informacija u ovom dokumentu.

Partneri: University of the Balearic Islands (koordinator); Sports Foundation (Portugal); Univerza v Ljubljani (Slovenija); Sport and Citizenship 3S (Francuska); Portuguese Swimming Federation; ICSS - The International Centre for Sport Security Europe (Ujedinjeno Kraljevstvo); Great Manchester Community Basketball (Ujedinjeno Kraljevstvo); Italian Sportivo Centre (Italija); Udruženje Gradana Olimpijski Komitet Bosne i Hercegovine Saraj (Bosna i Hercegovina); Lietuvos Sporto Federaciją Sajunga (Litvanija) and the Seville FC Foundation.

Elite-in ©

Erasmus+ 590520-EPP-1-2017-1-ES-SPO-SCP

Integracija vrhunskih sportista na tržište rada kroz valorizaciju njihovih transverzalnih vještina.

